

Zadania zawodowe położnej, a problem wykorzystywania seksualnego nieletnich

The professional activities of midwives and the problem of sexual abuse juveniles

Szymanek Jolanta¹, Nowosielski Krzysztof²

¹Zespół Opieki Zdrowotnej w Świętochłowicach Sp. z o.o.

²Katedra Pielęgniarstwa Wydziału Opieki Zdrowotnej Wyższej Szkoły Nauk Stosowanych w Rudzie Śląskiej

Streszczenie

Przemoc seksualna jest najcięższą formą krzywdzenia dziecka, jest to nie tylko problem normatywno-społeczny, ale również medyczny. Wykorzystywanie seksualne nieletnich to drażliwy, trudny do wykrycia i pilny do zastosowania właściwej pomocy problem. We wszystkich typach społeczeństw, seksualny kontakt dziecka z dorosłym burzy porządek normatywny, jak i obyczajowy, jednakże pomimo tego faktu ludzie wciąż nie dowierzają, że problem ten dotyczy ich rzeczywistości, a często bagatelizują go. Nie mniej — w dużej mierze dzięki mediom, które od dłuższego czasu nagłaśniają problem wykorzystywania seksualnego dzieci - grono badaczy, aktywistów oraz innych osób z różnych środowisk pochyliło się nad problemem wykorzystywania seksualnego dzieci, dzięki czemu powstały publikacje, poświęcone temu zagadnieniu, uchwalono akty prawne regulujące kwestie związane z omawianym procederem oraz powstała podstawowa procedura medyczna w zakresie pomocy i postępowania z nieletnią ofiarą molestowania. Wydają się, że położna ma ograniczony wpływ na wykrywanie, diagnostykę i zapobieganie odległym następstwom molestowania seksualnego dzieci. Zwyczajowo bowiem jej rola sprowadza się do pomocy kobiecie przy porodzie i opieki nad noworodkiem. Celem pracy było uzyskanie odpowiedzi na pytanie: Czy położna może odgrywać jakąkolwiek rolę w wykrywaniu, diagnostyce i zapobieganiu odległym następstwom molestowania seksualnego nieletnich? Położna jest osobą, która w trakcie wizyt patronażowych może zauważyć niepokojące oznaki molestowania seksualnego u innych dzieci przebywających w środowisku niemowlęcia i jego matki. Może ona również asystować przy obdukcji lekarskiej, podczas której może wesprzeć małego pacjenta i starać się zapewnić mu komfort psychiczny i fizyczny, może również zapobiegać skutkom seksualnego wykorzystywania dzieci przez doraźną pomoc jak również poprzez prewencję polegającą na uświadamianiu rodzicom i dzieciom problemu, jakim jest molestowanie seksualne.

Słowa kluczowe: położna, molestowanie nieletnich, następstwa wykorzystywania seksualnego dzieci

Summary

Sexual violence is the most severe form of harming a child. According to the author of this dissertation, it is not only a ethical and social problem, but also a medical one. The author introduces the issue of sexual abuse of children and the standards of medical diagnostics of minor victims of sexual abuse. The main purpose of this paper was to investigate the role of a midwife in detecting, diagnostics and preventing the long-term effects of sexual abuse of children. The author claims that midwife's role in that aspect is not very significant, as detecting is limited solely to everyday observation of the children, especially during patronage visits. What is more, participation in medical diagnostics reflects mainly to assisting the doctor, while preventing effects of abuse rather involves applying preventive measures than helping the victims directly. Nevertheless, in author's opinion, even

thought the abovementioned role cannot be described as substantial, all the costs are worth bearing if dedication and commitment of a midwife help at last one child.

Keywords: midwife, molestation of minors, consequences of child sexual abuse

Wstęp

Wykorzystywanie seksualne nieletnich to drażliwy i palący problem. We wszystkich typach społeczeństw seksualny kontakt dziecka z dorosłym burzy porządek normatywny i obyczajowy, jednakże pomimo to problem jest bagatelizowany, ponieważ nie dostrzegamy tego czego nie akceptujemy. W ostatnich latach głównie dzięki mediom nagłaśniającym problem wykorzystywania seksualnego dzieci środowisko zainteresowało się profilaktyką i zapobieganiem następstwom tego typu działań. Uchwalono także akty normatywne w pełni regulujące kwestie związane z tym procederem oraz powstała podstawowa procedura medyczna w zakresie pomocy i postępowania z nieletnią ofiarą molestowania. Ta sytuacja doprowadziła do większego zrozumienia problemu przez społeczeństwo i zwiększyła świadomość społeczną uznając fakt, iż seksualne wykorzystywanie dzieci jest przestępstwem. Szacuje się, że na świecie ofiarami przemocy seksualnej jest jedna na 3 — 4 kobiety oraz jeden na 6 — 10 mężczyzn. Według szacunków Komitetu Ochrony Praw Dziecka w Polsce, co piąta dziewczynka i co piętnasty chłopiec poniżej 15 roku życia doświadcza nadużycia seksualnego [1]. Co gorsza wykrywalność tych czynów jest bardzo niska, bowiem waha się pomiędzy 3 a 5 % [2].

Cel pracy

Molestowanie seksualne dzieci to problem, który powinien być znany wszystkim pracownikom służby zdrowia, dlatego założono następujące problemy:

- analiza literatury związanej z wykorzystywaniem seksualnym dzieci
- określenie roli położnej w wykrywaniu i profilaktyce wykorzystywania seksualnego dzieci.

Wyniki i ich omówienie

Wykorzystywanie seksualne dzieci jest zagadnieniem szczególnie trudnym i drażliwym, bowiem nie mieści się w kanonie ludzkich norm i wartości i dla większości ludzi jest niezrozumiałe, trudne i kojarzy się z wynaturzeniem a nie z człowieczeństwem. Społeczeństwo wciąż ma trudności w rozmowach na ten temat, jednak należy mieć na uwadze fakt, iż problem ten jest i będzie obecny w ludzkiej rzeczywistości i że nie należy odwracać wzroku od krzywdy a należy pomagać małoletnim ofiarom. Konsekwencje wykorzystywania seksualnego towarzyszą ofiarom przez całe życie. Wiadomo, iż gwałt popełniany na dziecku, jest gwałtem także na jego psychice, ma więc wpływ na jego rozwój i całe późniejsze życie.

W literaturze przedmiotu dotyczącej problematyki włączania dzieci w aktywność seksualną przez osoby dorosłe używana jest różna terminologia: wykorzystywanie seksualne, nadużycie seksualne, molestowanie seksualne czy pedofilia. Terminy te są zwykle używane zamiennie [3]. Według Światowej Organizacji Zdrowia wykorzystywanie seksualne dziecka to włączenie w aktywność seksualną, której nie jest ono w stanie zrozumieć i udzielić na nią świadomej zgody i/lub na która nie jest dojrzałe rozwojowo i nie może zgodzić się w ważny prawnie sposób na czynności nie zgodne z normami prawnymi lub obyczajowymi danego społeczeństwa. Z wykorzystaniem seksualnym mamy do czynienia, gdy wystąpi taka aktywność pomiędzy dzieckiem a dorosłym, lub dzieckiem a innym dzieckiem, jeżeli te osoby ze względu na wiek, bądź stopień rozwoju pozostają w relacji opieki, zależności czy władzy.

CAPTA (Child Abuse Prevention and Treatment Act) to dokument sformułowany w USA, który wykorzystywanie seksualne dziecka określa jako „niewłaściwe zachowanie seksualne z udziałem dziecka takie jak: dotykanie genitaliów, doprowadzenie do dotykania genitaliów innej osoby, stosunek seksualny z dzieckiem, kazirodztwo, gwałt, sodomia, ekshibicjonizm i komercyjna eksploatacja dziecka. Według Brytyjskiej Standing Comitte on Sexually Absend Children „za dziecko seksualnie wykorzystane należy uznać każdą jednostkę w wieku bezwzględnej ochrony (wiek ten określa prawo), jeśli osoba dojrzała seksualnie, czy to przez świadome działanie, czy też przez zaniedbywanie swoich społecznych obowiązków dopuszcza się zaangażowania dziecka w aktywność natury seksualnej, której intencją jest zaspokojenie osoby dorosłej” [3].

Jak widać różnie określane są czynności seksualne wobec dziecka, jednak łączy je fakt konsekwencji jakie dziecko ponosi wskutek tych działań. Dla dziecka, aktywność seksualną, w którą zostało zaangażowane przez osobę dorosłą, jest przeżyciem bardzo traumatycznym, niedostosowanym do stopnia jego rozwoju. Może ono skutkować licznymi krótko i długoterminowymi konsekwencjami, które będą obejmować różne sfery życia, od problemów z nastrojem, poprzez poczucie wstydu i straty, aż do niskiej samooceny czy problemów z własną seksualnością. Rodzaj i nasilenie następstw zależy od czynników ryzyka wystąpienia traumy, to znaczy od specyficznych cech ofiary, sprawcy zdarzenia i kontekstu, w którym zdarzenie miało miejsce [4]. Istnieje też obawa, iż dzieci, które nauczyły się, że ciało służy do „używania” go przez dorosłych, będą składały osobom dorosłym propozycje seksualne, bądź będą kierować do nich prośby o seksualną stymulację. Dodać należy, że prowokacyjne, uwodzzące zachowanie wobec innych, często stosowane nieświadomie w celu zwrócenia uwagi czy zyskania uczucia, może w rezultacie zwiększyć ryzyko ponownego stania się ofiarą [4].

Analizując przepisy prawa polskiego wydaje się ono być surowe. Z drugiej jednak strony w Polsce wciąż brakuje skutecznego systemu leczenia a później monitorowania osób, które dopuściły się aktów pedofilii co często prowadzi do popełniania kolejnych przestępstw. Prawo powinno być przede wszystkim skuteczne, a co za tym idzie winno prowadzić do zwiększenia bezpieczeństwa dzieci i izolacji ich oprawców.

Tabela I. Liczba postępowań

	Postępowania wszczęte	Postępowania zakończone	Przestępstwa stwierdzone	Przestępstwa wykryte	Wskaźnik wykrywalności	Wnioski o objęcie aktem oskarżenia
2004	1884	2036	1904	1766	92,5	1472
2005	1884	2071	1697	1572	92,1	1194
2006	1993	2084	1687	1573	92,9	1213
2007	2029	2361	1882	1730	91,2	1196
2008	1944	2229	1683	1528	90,6	1 144
2009	1906	2015	1657	1542	92,4	1014

Tabela II. Pokrzywdzeni

	Pokrzywdzeni		
	Ogółem	W tym cudzoziemcy	W tym małoletni
2004	2098	2	2080
2005	1811	-	1799
2006	4064	-	4053
2007	8451	-	8151
2008	5625	-	5635
2009	6021	-	6021

Źródło: Komenda Główna Policji, http://www.statystyka.policja.pl/portal/st/936/50848/Handel_ludzmi_pornografia_dziecieca_i_pedofilia_przestepstwa_okoloprostytucyjne.html, 15.11.2010

Położna, dla której dobro dziecka zawsze stanowi priorytet ma możliwość kontaktu z małoletnimi zgłaszającymi się do poradni. Powinna, więc być uczulona na wszelkiego rodzaju objawy mogące wskazywać na wykorzystywanie seksualne. Rolą położnej jest także edukacja tak dzieci jak też ich rodziców mająca na celu profilaktykę dotyczącą wykorzystywania seksualnego. Położna winna również uświadamiać rodzicom jak dużym zagrożeniem jest świat wirtualny i nawiązywane tam kontakty, bowiem rodzice nie mają świadomości, że w sieci wszyscy — łącznie ze sprawcami molestowania seksualnego mogą przybrać dowolną tożsamość.

Wnioski

Na podstawie analizy literatury wyciągnięto następujące wnioski:

1. Wykorzystywanie seksualne nieletnich to zagadnienie bardzo trudne i drażliwe bowiem nie leży w kanonie ludzkich norm i wartości
2. Różne źródła, różnie definiują problem wykorzystywania seksualnego nieletnich
3. Gwałt poczyniony na dziecku jest gwałtem także na jego psychice i ma wpływ na całe jego życie
4. Rola położnej w zwalczaniu zjawiska wykorzystywania seksualnego dzieci polega na wdrażaniu prewencji tak wśród rodziców jak i dzieci, oraz wyczulenie na wszelkie objawy wykorzystywania seksualnego.

Piśmiennictwo

1. Skrzypulec V. i wsp. Rekomendacje grupy ekspertów Polskiego Towarzystwa Ginekologicznego dotyczące postępowania w przypadku wykorzystywania seksualnego osoby nieletniej, opracowane 16.10.2008 r., s. 3 - 10.
2. Salter A. C., Pokonywanie traumy. Jak zrozumieć i leczyć dorosłe ofiary wykorzystywania seksualnego w dzieciństwie. wyd. Media Rodzina; Poznań 2003, S. 64.
3. Sajkowska M., Wykorzystywanie seksualne dzieci ustalenia terminologiczne, szacowanie skali zjawiska, oblicza problemu społecznego, wyd. Fundacja „Dzieci Niczyje”, Warszawa 2004, s. 6 — 15
4. Malec A., Skutki wykorzystywania seksualnego dzieci, Poznań 2005, s. 1, WWW.dzieckokrzywdzone.pl, 2.11.2010